

ДИТИНА І СУСПІЛЬСТВО ЯК ПРОБЛЕМНА СКЛАДОВА ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ЧАРЛЬЗА ДІККЕНСА

Стаття присвячена темі дитинства у літературі. У статті розглядається тема дитинства, яку порушував у своїх романах Ч. Діккенс.

Ключові слова: дитинство, Ч. Діккенс, реалізм, дитина, «Олівер Твіст», «Девід Коперфілд».

The article is devoted to the theme of childhood in literature. The article deals with the theme of childhood, which Ch. Dickens touched upon in his novels.

Key words: childhood, Ch. Dickens, realism, child, «Oliver Twist», «David Copperfield».

З 1840-х по 1860-ті роки важливу роль продовжувала відігравати реалістична англійська література. Завдання, яке поставив перед собою автор, – відобразити дійсність і чітко повідомити життєві, соціально-етичні проблеми. Тому в цей період реалізм не втратив свого значення, але паралельно з ним розвивалися інші течії думки, які таким чином зробили свій внесок у літературний ландшафт англійської літератури того часу. Чарльз Діккенс – письменник-реаліст є однією з головних постатей XIX століття.

У літературі та культурі тема дитинства є однією з вічних тем. Літературні твори про дитинство можуть читати як діти, так і дорослі. Ці тексти будуть корисні всім, адже вони допомагають зрозуміти очима, якими дитина дивиться на світ, зрозуміти ставлення дорослих до дітей, показати різні сторони дитинства, позитивні та негативні – невинність, радість, захищеність, невпевненість, незахищеність, страждання та біль.

Дитинство – невід’ємна частина життя і культури кожної людини. Ці спогади залишаються з вами на все життя. Дитинство – це накопичений досвід, який формує наше сприйняття світу. Крім того, дитинство об’єднує людей, які можуть ділитися спогадами, що, у свою чергу, створює спільний наратив для певної групи людей. Суперечності в оцінці світу між дитиною і дорослим можуть бути наслідком того, що дорослий сприймає світ у парадигмі дотримання встановлених владою правил, тоді як дитина ставиться до нього з набагато більшою свободою, живучи моментом, не думаючи про майбутнє [1, с. 6].

На жаль, неуважність і безвідповідальність дорослих можуть призвести до ситуацій, які негативно позначаються на дітях, тому надзвичайно важливі максимально сприятливі умови та середовище в дитинстві [1, с. 6]. Починаючи з XIX століття дитинство вважається етапом, на якому планується подальше життя людини. Став серйознішим підхід до законодавства про охорону дитинства, з’явилися нові концепції,

що враховують питання виховання та розвитку дитини. У виробництві товарів для дітей (іграшок, книг, одягу) також відбувся значний прогрес, з'явилося багато нових наукових праць, в яких наголошується на різних аспектах дитинства. Цей період ознаменувався відокремленням світу дитинства від світу дорослих, що призвело до підвищення соціального статусу дітей [1, с. 7]. Темі дитинства присвячував свої твори і Ч. Діккенс – відомий письменник-реаліст.

Літературна постать Чарльза Діккенса багатогранна і суперечлива, заслуговує на увагу. Серед великих англійських письменників він належить до тих, хто непохитно відстоював справу правди, людяності та краси всупереч диким цінностям класу власників, використовуючи для цього всю свою силу та здібності.

Чарльз Діккенс закріпив своє місце в світовій літературі як реаліст із талантом до тонкого психологічного аналізу, вмілої соціальної типізації, гумору та гострої сатири. Його твори порушували табуовані теми, які раніше не були досліджені в царині англійської літератури. Він оживляв жахи лондонських вуличок, сиротинців, шкіл для бідних і боргових в'язниць. У своїх творах Діккенс намагався розглядати ці проблеми з морально-етичної точки зору, наповнюючи твори унікальною якістю.

На думку дослідників англійської літератури, жоден англійський письменник не був так широко відомий за життя, як Чарльз Діккенс.

З самого початку перший роман приніс йому славу, яку він зберіг на все життя. Літературна творчість автора користувалася широкою читацькою аудиторією, а ревні прихильники присвоїли йому звання «Незрівнянного». Англійські прогресивні критики приписували популярність його здатності чуйно сприймати зміни в англійському житті і ставати виразником прагнень і мрій незліченної кількості людей. Ці зміни та мрії він зміг втілити у своїх творчих текстах, які мали унікальні теми та структури [3, с. 6].

Творчий доробок Діккенса можна поділити на етапи, причому «Нариси Боза» та «Посмертні записки Піквікського клубу» відзначають перший етап, який тривав до кінця 1840-х років. У цей період він створив кілька видатних робіт, включаючи «Пригоди Олівера Твіста» (1837-1839), «Життя і пригоди Ніколаса Ніклбі» (1838-1839), «Крамниця старовини» (1840-1841), цикл «Різдвяні повісті» (1843-1848).

Роман «Домбі і син» (1846-1848) ознаменував новий якісний рівень і завершив перший етап його творчості. Критики вважають ці твори реалістичними, але також відзначають наявність певних елементів, таких як мелодраматичність, спрощена характеристика героїв, штучні прийоми сюжету, такі як зручна спадщина.

Ноти автобіографії у творах Чарльза Діккенса вирости з особистого досвіду та спостережень самого автора. Діккенс сам пройшов через важкі часи, пов'язані з бідністю та працею в суворих умовах. Ці враження та досвід відобразилися в його творчості через реалістичне зображення життя бідних та беззахисних верств суспільства.

Більше того, автор часто використовував свою власну долю та переживання як основу для персонажів своїх творів. Такі романи, як «Олівер Твіст» чи «Девід Коперфілд», містять елементи автобіографії та відображають певні аспекти життя Чарльза Діккенса.

Роман Чарльза Діккенса «Пригоди Олівера Твіста» є перший «роман-виховання».

Структура цих історій схожа: дитину, яку кинули напризволяще батьки, переслідують родичі, що полюють за спадщиною. Перемога головних героїв над бідністю та подальше успадкування через незвичайний збіг обставин призводить до їх суспільного визнання.

На ранніх етапах своєї кар'єри, про що свідчить «Олівер Твіст», Діккенс дотримувався переконання, що процвітання – місце цінності, яке приносить радість людині – є найвищою винагородою. Зло в «Олівері Твісті» – це певний персонаж, який має намір погубити Олівера. Протягом усього роману характер молодого хлопця залишається незмінним, роблячи його ідеалізованою постаттю.

У своїх романах Діккенс заглиблюється в тему дитинства, глибше досліджуючи її складність. Він також визнає значення характеру героя у зв'язку з обставинами, в яких вони опинилися. Червоною ниткою майже всіх творів Діккенса є наявність щасливого кінця, відображення віри автора у виховну цінність літератури. Цей оптимістичний висновок запевняє, що людина ніколи не буває справді самотньою [2, с. 11].

Герой роману «Девід Копперфілд», на відміну від Олівера Твіста, проходить довгий шлях духовного розвитку. Його нещасливе дитинство, статус сироти та невтомні пошуки сім'ї змінюють його характер і наповнюють його цінними життєвими знаннями. Протягом усього роману різниця між добром і злом розмита, що ускладнює класифікацію персонажів як позитивних чи негативних.

Значну вагу для автора має збагачення духовного буття героя. У кількох своїх літературних творах Діккенс використовує літературний прийом смерті героя для вирішення конфліктів. Однак у «Девіді Копперфілді» смерть не є розв'язкою, а скоріше стає грізним випробуванням для головного героя. Через це випробування він змушений переоцінити своє життя, свої зв'язки з іншими і, зрештою, отримати глибше розуміння природи справжнього кохання.

Отже, романи автора ввели в англійську літературу раніше заборонені теми. Він безстрашно зображував жахливі умови лондонських дворів, робітничих будинків, сиротинців, шкіл для бідних і боргових в'язниць. Унікальний підхід автора полягав у розгляді цих суспільних проблем через морально-етичну призму. Для його творів характерний критичний тон і водночас відстоювання ідеалу. Серед поширених тем у його творах – конфлікт між добром і злом.

Проблема дитячих страждань наповнює діккенсіанський соціальний коментар унікальною гостротою та важливістю. У своєму романі автор встановлює новий етичний стандарт оцінки цивілізованості суспільства.

Письменник стверджує, що моральний прогрес суспільства можна виміряти його ставленням до найуразливіших верств суспільства, однією з яких є діти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андріанова В. А., Рокіна Г. В. «Погана Англія» – зворотна сторона вікторіанської спільноти другої половини 19 століття. *Вісник Марійського державного університету. Серія «Історичні науки. Юридичні науки»*. 2017. Т. 3. № 3 (11). с. 6.
2. Кирилюк А. В. Концепт «дитинство» у парадигмі сучасного педагогічного знання: семантико-когнітивний та лінгвокультурологічний аналізи. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. 2019. №11. С. 45–56.
3. Сосницька Г. П. Симбіоз-панорама «Діккенс та його персонажі». 2017. с. 6. URL: <http://biblioteka.lviv.ua/> (дата звернення: 09.10.2023).

Науковий керівник кандидатка філологічних наук, доцентка Горбонос О.В.